

Theodor Christensen

DET SØGENDE ØJE

ikke bare filmenes skabere, men tillige alle vi tilskuere er med i sygdomsbilledet. Reklamefilmene sælger jo utvivlsomt alle de — i forhold til hinanden — komplet ligegyldige produkter, hvoraf de fleste tjener vore indendørs-, køkken- og badeværelsesbehov.

„Far, du bruger vel BAMESAALER, for det er de bedste“ er en faktisk forekommet, næsten ordret gengivet replik.

Nu er Bjørn Rasmussen imidlertid kommet reklamefilmene til undsætning, idet han hævder, at adskillige er fikst og talentfuldt lavet. Og han har *også* ret. Kun er der over denne kunsthæder et særpræg, som får mig til at mindes Gustaf Molanders udbrud, når han var rigtig utilfreds med en scene: „O, det er så onaturligt och bra!“.

★

Men udviklingen bør fortsætte. Film, der bygger på Marilyn Monroes og andres legemspragt og explosive sex, vil i fremtiden ikke kunne bedømmes uden assistance fra anatomen og biokemien. Og den gode gamle wild-west-genre byder på et *horseplay*, der kunne give dem andet at tænke på inde på Landbohøjskolen, hvis de ville give en håndsrekning til en stakkels filmkritiker, der ikke ved, hvad han skal skrive om den sidste western, han har set. Desuden er det meget udbredte *gunplay* i de samme film vist aldrig blevet underkastet en ballistisk undersøgelse.

★

Videnskaben beskæftiger sig meget med filmen i vore dage, og det er godt. Der er foretaget sociologiske undersøgelser af vore biografvaner og alle andre vaner set i forhold til dem. Man har opstillet imponerende statistikker og diagrammer, der viser — nå ja, hvad de viser, kan det være svært at gøre rede for. Ofte kun, at sagerne står, som De og jeg i forvejen regnede med. Men så har man haft den videnskabelige glæde ved at konstatere et *mønster*, at denne kortlægning af et *pattern*

Det er blevet sagt, at trykkefriheden består i friheden til at give udtryk for de fordomme, bladets udgiver ikke har noget imod. Hvis denne definition holder stik — og dens pessimisme til trods er der meget som taler for den — så vil jeg i disse spalter langt komme til at overskride trykkefrihedens grænser. Ikke alene bryder jeg mig fejl om udgavernes fordomme, jeg vil have lov til at fremsætte mine egne og udlevere andres. Kun eet løfte følger jeg mig kaldet til at aflægge: Jeg skal ikke være bange for at modsige mig selv, og jeg skal ikke tilbageholde kendsgerninger eller synspunkter af den grund.

★

Overlæge Geert-Jørgensen har anmeldt en række reklamefilm i „Politiken“s kronik. Utvivlsomt er der hermed indledt en rigtig og betydningsfuld udvikling. Almindelige biografgængere har ofte haft en mistanke om, at reklamefilm måtte ses under psykiatriens synsvinkel. Hvordan ellers forklare, at så meget udmærket arbejdskraft, så meget råfilm bliver anvendt med skarpt afgrænset talentløshed og konsekvent unatur? Kun må det være klart, at

synes mig, som bare er en læg filmteoretiker, ofte at være moderne videnskabs mål. Især den amerikanske.

Nu skal der ikke siges noget nedsættende om videnskaben, og den skal sandelig ikke hånes, fordi den beskæftiger sig med noget så væsentligt i vor verden som film. Enkeltvidenskabernes arbejde med forskellige områder og ytringer af filmen — altså det, man kalder filmologi — er et enormt fremskridt i forhold til den ligegyldighed, hvormed videnskaben for 25 år siden betragtede os. Kun er der en ting, der mangler, eller som i al fald ikke er fulgt med. Det er filmteorien. Det ville være en kapital fejltagelse at tro, at filmologien, summen af dens forskellige videnskabsgrene, erstattede filmteori. Gjorde den overflødig. Filmteori er det modsatte af filmologi. I filmteorien når man frem til bestemte metoder og synspunkter ved studiet af filmene fra et fagligt-æstetisk stade, så at sige indefra. Det kan minde om den gamle filosofiske disciplin æstetik, og filmteorien har for øvrigt også en tid bragt sig i miskredit på samme måde som æstetikken, ved at være normativ, give regler for det skønne, det sublime, det komiske. Men lige så lidt som moderne æstetik behøver at føre så antikverede metoder i felten, lige så lidt behøver filmteori at være pseudovidenskabelig. Den skal undersøge, hvad film egentlig er — og herunder benytte sig af filmologiens hjælp — og derefter har den mange muligheder for at nå til et korrektiv af sine resultater, der meget let kan være for fagligt prægede, for snævert bestemte. Den, som bedst forstod disse mulighedsers vældige omfang, var *Sergei Eisenstein*. Han gik fra den snævre filmiske analyse til sammenlignende undersøgelser, der strakte sig fra *Leonardo da Vinci* til studiet af primitive sprog, fra filmisk udforskning af *Dickens* til minutiøs gennemgang af *Prokofjefs* musik.

★

Er filmkunsten egentlig til?

En filmteoretiker må af og til stille sig selv det spørgsmål. Ikke alene fordi der er så mange ukunstneriske film, at de altid udgør en kompakt majoritet. Ikke alene fordi de tekniske påhit gang på gang truer med at kuldaste ens kunstneriske begreber. Det kan jo være begreberne, der er noget i vejen med.

Jeg har muligvis uret, når jeg mener, at cinemascope er et billedformat, der kun duer til at afbilde damer (og herrer) i liggende stilling, hvilket indsnævrer emnekresen, så meget mere som censuren i de fleste lande har et stort ord at sige om den liggende stilling.

Når man sommetider tvivler på, at filmkunsten er til, skyldes det, at der i dens historie er så mange tilløb, der ikke bliver til mere. Gang på gang ser man en udvikling afbrudt, og kritikken bærer ved til ligbålene, idet den erklærer, at en genre har overlevet sig selv, når sandheden — i al fald bagefter — synes at være, at den aldrig har nået at udvikle sig helt og fuldt. Eksempler: Den sovjetiske stumfilm med dens montagestil, den klassiske dokumentarfilm, neorealismen.

★

Tidligere leverede amerikanerne film til os. Nu kommer de og laver film her. Det synes at være to af de mere aparte træk i den vældige filmkrig, som det lille Danmark fører med det store USA. Det viser en af de mindre hårdknuder i hele striden, for de film amerikanerne hidtil har lavet her er af en sådan kvalitet, at vi meget nøddigt vil have dem leveret. Det får vi nok alligevel.

Lyspunkterne i kampsituationen er lette at få øje på og har ofte været fremdraget. Vi slipper for en masse elendige amerikanske film, vi får alligevel deres uafhængigt producerede film at se, og der er plads i vore biografteater til europæisk, østlig og asiatisk film. Endelig kan folk jo tage til Landskrona.

Men når dette er indrømmet skal det også siges — af en, der ikke ynder de amerikanske gennemsnitsfilm — at den rådende boykot er ensbetydende med en alvorlig, langvarig mangelsygdom. Det er alvor. Vi har virkelig brug for de amerikanske film. De er mange gange at foretrække for amerikanske succesromaner, og vi ser dem hundrede gange hellere end tegneserierne og de sadistiske Mike Hammerromaner. Jeg ved godt, der ikke er tale om et enten-eller. Men resultatet bliver, at tegneserier, Mike Hammer, *rock'n roll* og knaldromaner bliver ene om at repræsentere den amerikanske kultur. Så var både den og vi bedre tjent med *også* at få filmene. Endelig er der de få gode imellem, som også vejer til. Ikke helt lidt endda.